

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Рогоза Антон Петрович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Міжбанківське кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента 4 курсу Рогози А. П.

групи БС-71а

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Рогоза А. П.

Керівник: асистент, к.е.н. _____

Бондаренко Є. К.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра

на тему: «МІЖБАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

студента Рогози Антона Петровича

Вивчення міжбанківського кредитного ринку має особливе значення в сучасних умовах функціонування української економіки, що пояснюється його роллю у підтриманні ліквідності банків, їх платоспроможності, та стабільності розвитку банківської системи. Підвищення ролі міжбанківського кредитного ринку зумовлено зростаючими вимогами до банківської системи, її стабільності та інвестиційно-кредитним потенціалом. Крім того, в останні роки спостерігається суттєвий спад у реальному секторі економіки і відповідно зниження кредитоспроможності існуючих позичальників.

Важливість міжбанківського кредитного ринку збільшується ще й у зв'язку з тим, що потреба банківських організацій в оперативних кредитних інструментах для виконання своїх поточних зобов'язань в умовах фінансової нестабільності та кризових процесів зростає. Однак слід зазначити, що міжбанківські кредити з усіх існуючих фінансових інструментів найбільш швидко реагують на зміни на фінансовому ринку. З цієї причини банки все частіше розглядають міжбанківський кредитний ринок як оперативний ресурс для здійснення активних операцій в інших секторах фінансового ринку. Тому особливо важливо вивчити поточні тенденції на міжбанківському кредитному ринку, які висвітлюють основні проблеми і дають пропозиції щодо того, як він буде продовжувати працювати.

Метою дипломної роботи є дослідження змісту і структури ринку міжбанківського кредитування в Україні, аналіз поточних тенденцій і проблем в його розвитку і демонстрація можливостей подолання існуючих проблем.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в результаті кредитування між банками.

Предмет дослідження – міжбанківський кредитний ринок.

У процесі дослідження для досягнення визначеної мети використовувалися загальні та специфічні прийоми і методи пізнання. У першому розділі, зокрема, використовуються діалектичні, системні та структурні методи, які сприяли реалізації концептуальної єдності дослідження. У другому – економіко-статистичні методи, аналіз та синтез, узагальнення, індукція і дедукція, порівняння і табличний метод.

Інформаційна база для дослідження: існуюча правова база в банківській сфері (закони України, постанови та розпорядження КМУ, Президента України, Національного банку України), статистична база НБУ.

Основний зміст кваліфікаційної роботи представлений на 35 сторінках, включаючи перелік джерел із 70 пунктами. Робота містить 1 таблицю, 9 рисунків.

Рік захисту роботи – 2021 рік.

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Д.е.н., професор

_____ Л. Л. Гриценко

“ ___ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

студента 2 курсу групи БС.м-81а

Рогози Антона Петровича

1. Тема роботи: «Міжбанківське кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку». Затверджена наказом по СумДУ № 0191-VI від 19 квітня 2021 року.
2. Строк подання студентом закінченої роботи “ ___ ” _____ 2021 року
3. Мета кваліфікаційної роботи є дослідження структури міжбанківського кредитного ринку України, аналіз сучасних тенденцій та суперечностей його розвитку в умовах кризових процесів і трансформації вітчизняної економіки.
4. Об’єкт дослідження – економічні відносини, що виникають в процесі реалізації міжбанківського кредитування.
5. Предметом дослідження виступає міжбанківське кредитування.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах виконується на матеріалах звітно-аналітичних даних Національного банку України.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

№ п/п	Назва розділу	Термін подання
1	Теоретичні засади реалізації міжбанківського кредитування в Україні	
2	Дослідження стану ринку міжбанківського кредитування в Україні, його проблем та перспектив розвитку	

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи бакалавра:

- дослідити сутність, значення та види міжбанківського кредиту;
- дослідити сутність та функції міжбанківського кредитного ринку;
- розглянути інструменти регулювання міжбанківського кредитного ринку: вітчизняний та міжнародний досвід;
- провести аналіз сучасного стану міжбанківського кредитування в Україні;
- виокремити проблеми функціонування ринку міжбанківського кредитування в Україні;
- визначити перспективи розвитку ринку міжбанківського кредитування в Україні.

8. Консультації по роботі:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I			
II			

9. Дата видачі завдання: “ ___ ” _____ 2021 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Є. К. Бондаренко

Завдання до виконання одержав _____

А. П. Рогоза

ЗМІСТ

Вступ	7
1 Теоретичні засади реалізації міжбанківського кредитування в Україні	9
1.1 Сутність, значення та види міжбанківського кредиту	9
1.2 Сутність та функції міжбанківського кредитного ринку ..	13
1.3 Інструменти регулювання міжбанківського кредитного ринку	18
2 Дослідження стану ринку міжбанківського кредитування в Україні, його проблем та перспектив розвитку	24
2.1 Аналіз сучасного стану міжбанківського кредитування в Україні	24
2.2 Проблеми та перспективи розвитку ринку міжбанківського кредитування в Україні	32
Висновки	39
Список використаних джерел	42

ВСТУП

Вивчення міжбанківського кредитного ринку має особливе значення в сучасних умовах функціонування української економіки, що пояснюється його роллю у підтриманні ліквідності банків, їх платоспроможності, та стабільності розвитку банківської системи. Підвищення ролі міжбанківського кредитного ринку зумовлено зростаючими вимогами до банківської системи, її стабільності та інвестиційно-кредитним потенціалом. Крім того, в останні роки спостерігається суттєвий спад у реальному секторі економіки і відповідно зниження кредитоспроможності існуючих позичальників.

Важливість міжбанківського кредитного ринку збільшується ще й у зв'язку з тим, що потреба банківських організацій в оперативних кредитних інструментах для виконання своїх поточних зобов'язань в умовах фінансової нестабільності та кризових процесів зростає. Однак слід зазначити, що міжбанківські кредити з усіх існуючих фінансових інструментів найбільш швидко реагують на зміни на фінансовому ринку. З цієї причини банки все частіше розглядають міжбанківський кредитний ринок як оперативний ресурс для здійснення активних операцій в інших секторах фінансового ринку. Тому особливо важливо вивчити поточні тенденції на міжбанківському кредитному ринку, які висвітлюють основні проблеми і дають пропозиції щодо того, як він буде продовжувати працювати.

Істотний внесок у вивчення міжбанківського кредитного ринку, визначенні його ролі і характеристик в ціноутворенні внесли зарубіжні та вітчизняні економісти, такі як Н. Бодрова, О. Вовчак, І. Дейсан, О. Дзюблюк, Л. Ключко, О. Тригуб та інші. Однак роботи в основному носять фрагментарний характер, оскільки в них враховуються лише деякі аспекти відносин, що виникають в процесі міжбанківського кредитування, пов'язані з ресурсним забезпеченням банків. Сучасні кризові процеси в економіці визначають необхідність комплексного аналізу сучасних аспектів функціонування міжбанківського кредитного ринку, визначення основних проблем і пропозицій щодо ефективного розвитку.

Метою дипломної роботи є дослідження змісту і структури ринку міжбанківського кредитування в Україні, аналіз поточних тенденцій і проблем в його розвитку і демонстрація можливостей подолання існуючих проблем.

Завдання:

- дослідити сутність, значення та види міжбанківського кредиту;
- дослідити сутність та функції міжбанківського кредитного ринку;
- розглянути інструменти регулювання міжбанківського кредитного ринку: вітчизняний та міжнародний досвід;
- провести аналіз сучасного стану міжбанківського кредитування в Україні;
- провести удосконалення організації міжбанківського кредитування в Україні.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в результаті кредитування між банками.

Предмет дослідження – міжбанківський кредитний ринок.

У процесі дослідження для досягнення визначеної мети використовувалися загальні та специфічні прийоми і методи пізнання. У першому розділі, зокрема, використовуються діалектичні, системні та структурні методи, які сприяли реалізації концептуальної єдності дослідження. У другому – економіко-статистичні методи, аналіз та синтез, узагальнення, індукція і дедукція, порівняння і табличний метод.

Інформаційна база для дослідження: існуюча правова база в банківській сфері (закони України, постанови та розпорядження КМУ, Президента України, Національного банку України), статистична база НБУ.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність, значення та види міжбанківського кредиту

У ринковій економіці кредитна система відображає умови кредитування, що виникають у зв'язку з перебігом тимчасово вільних коштів з одного банку в інший на платній основі з обов'язковою виплатою відсотків за використання ними. Банківська система як центр взаємодії банків є невід'ємною частиною кредитної системи. Банківські установи є активними учасниками кредитних відносин і одночасно суб'єктами міжбанківського ринку [26].

Кредитні ресурси банку включають: власний капітал, залишки на поточних і кореспондентських рахунках, кошти, залучені від юридичних і фізичних осіб на рахунках до запитання і строкових депозитах, а також міжбанківські кредити.

Міжбанківські кредити виконують функцію оперативного залучення коштів. З іншого боку, вони є досить дорогим джерелом ресурсів банку, так як продаються на ринку під значний відсоток.

Як правило, банки використовують позикові кошти для [20]:

1) оперативна підтримка поточної ліквідності. Нормально функціонуючі банки використовують міжбанківські кредити як інструмент для регулювання своєї власної ліквідності і платоспроможності. В сучасних умовах міжбанківський кредит є практично єдиним інструментом, який банки можуть реально використовувати для вирішення проблем поточної ліквідності і дотримання певних фінансових стандартів в банківській сфері;

2) дотримання нормативів обов'язкового резервування шляхом поповнення коррахунків в Національному банку України.

3) короткострокові позики клієнтам. Кошти не використовуються для власних потреб банку, а надаються клієнтам в кредит. Отже, міжбанківське кредитування – це форма покупки і продажу кредитних ресурсів;

4) придбання державних облігацій.

Властивість міжбанківських кредитів забезпечувати поточну ліквідність і підвищувати платоспроможність банків-позичальників безпосередньо пов'язана з властивістю перерозподілу банківських ресурсів між окремими банками, регіонами, галузями промисловості і між різними країнами. Такий перерозподіл ресурсів здійснюється за допомогою міжбанківських розрахунків, міжбанківського кредитування і мультиплікації кредиту [4].

В Україні у зв'язку із запровадженням електронних платежів міжбанківське кредитування відбувається через прямі контакти між позичальником та кредитором. Суб'єктами таких кредитних відносин є комерційні банки та Національний банк України, які можуть бути як позичальниками, так і позикодавцями одночасно.

Використання міжбанківського кредиту дозволяє банку-позичальнику задовольнити вимоги центрального банку щодо обов'язкових резервів. Оскільки така позика для банку-позичальника не є залученими коштами. Водночас міжбанківські позики є частиною позик, для яких банки-кредитори повинні створити резерв для покриття кредитних ризиків.

Використання міжбанківських позик дозволяє банкам інвестувати свої тимчасово вільні кошти для отримання доходу в інших банках та надавати кредити банкам для розширення своєї діяльності [4].

Реалізація міжбанківських позик має деякі недоліки [20]:

1. Доступ до вільних грошових ресурсів банків, які потребують їх, але не входять до відповідної групи, обмежений організаційними заходами.
2. Плата за міжбанківські позики може суттєво відрізнитися від ринкової відсоткової ставки.
3. Банки-кредитори можуть мати значний вплив на діяльність банків-позичальників.
4. Оперативність придбання необхідних ресурсів, обсяг яких також може не задовольнити потреби банків-позичальників, знижується.
5. Цей вид кредитування не повністю вирішує проблему зменшення ризику неповернення міжбанківських позик, оскільки вони характеризуються високим

системним ризиком.

б. З макроекономічної точки зору перерозподіл вільних ресурсів між банками відбувається лише за рахунок міжбанківського кредитування.

Ці недоліки в міжбанківському кредитуванні зазвичай зникають, коли центральний банк бере участь у розрахунках. Ступінь участі центрального банку у формуванні банківських ресурсів залежить від цілей грошово-кредитної політики, яку він проводить протягом певного періоду, а також його інструментів, включаючи рефінансування банків. Видаючи позики, центральний банк виконує притаманну йому роль кредитора останньої інстанції.

Кредитором останньої інстанції в Україні є Національний банк України. Економічна природа кредитування НБУ на макрорівні полягає в тому, що кредитування банків та інших кредитних установ – це емісія грошей в обігу, розширення загальної суми грошей в економіці. Це створює передумови для кредитної експансії банків.

На мікрорівні позики Національного банку України допомагають банкам підтримувати ліквідність на необхідному рівні, змінювати структуру своїх активів на користь кредитних операцій та, за необхідності, розширити суми кредитної допомоги своїм клієнтам [20, с . 111].

Кредитування центрального банку впливає не тільки на рівень ринкових процентних ставок, а й на контроль над грошовою масою та гарантує стабільність валюти.

Міжбанківське кредитування має свої переваги як для банків, що кредитують, так і для позичальників. Розміщення банківських ресурсів – це лише одна сторона проблеми. Потрібна гарантія їх своєчасного та повного повернення, тобто гарантія мінімізації кредитного ризику. Йдеться насамперед про визначення кредитоспроможності банку-позичальника [4]. За інших рівних умов банкам-кредиторам вигідніше надавати міжбанківські позики, ніж позики суб'єктам господарювання, оскільки останні менш надійні, ніж банки. Однак практика показує, що це не завжди так, міжбанківський кредитний ринок може бути надто ризикованою сферою розподілу ресурсів. Деякі банки, які вибирали

між ризиком та винагородою на користь останнього, опинились на межі банкрутства. Нездатність навіть одного банку виконати свої зобов'язання перед кредитором створює проблеми для всієї банківської системи.

Банки-кредитори можуть також розміщувати свої вільні ресурси та отримувати додатковий дохід. Водночас така позика в банку є важливим джерелом поповнення ресурсної бази, підтримки ліквідності та виконання зобов'язань. Крім того, міжбанківське кредитування є окремим бізнесом для деяких банків. При цьому, будучи посередниками, вони здійснюють як кредитування, так і розміщення коштів. Такі (спекулятивні) арбітражні операції дозволяють їм отримувати дохід, який є різницею між сумою плати за позичку, яку вони беруть у позичальників, і сумою, яку вони повинні сплатити за використання коштів свого позикодавця.

Міжбанківські позики зазвичай короткострокові, якщо вони використовуються для підтримки ліквідності, або середньострокові, якщо виручка використовується для розширення кредитних ресурсів. Вартість міжбанківських позик у вигляді відсотків за їх використання визначається залежно від попиту та пропозиції на ринку. Процентні ставки за позиками на міжбанківському ринку, як правило, нижчі за процентні ставки за позиками компаніям або фізичним особам, оскільки банки вважаються більш надійними позичальниками. Однак договір позики укладається лише з банками-позичальниками, кредитоспроможність яких є перевіреною.

Таблиця 1.1 – Характеристика міжбанківських кредитів

Види кредитів	Характеристика
1. Кредити НБУ	Кореспондентський рахунок НБУ в комерційному банку, короткострокові кредити, отримані від НБУ (за операціями РЕПО, через тендери, стабілізаційний кредит, інші кредити), довгострокові кредити які отримані від НБУ (через тендери, за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, стабілізаційний кредит, інші довгострокові кредити).
2. Кредити інших банків	Кошти до запитання інших банків (кореспондентські рахунки), строкові депозити інших банків (депозити овернайт, гарантійні депозити, короткострокові та довгострокові депозити), кредити, отримані від інших банків (овердрафт за коррахунками, кредити овернайт, за операціями РЕПО, інші короткострокові та довгострокові кредити, отримані від інших банків, фінансовий лізинг від інших банків).

Міжбанківські позики надаються один одному банками, коли одні мають вільні ресурси, які можна розмістити швидко та ефективно, а інші тимчасово не мають ресурсів, необхідних для своєчасного виконання своїх зобов'язань. Іншими словами, важливою функцією міжбанківського кредитування є підтримка ліквідності. Додатковою функцією, яку можуть виконувати середньострокові та довгострокові міжбанківські позики, є забезпечення рентабельності інвестицій.

Проаналізувавши дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сутності «міжбанківського кредиту» найбільш повним, на нашу думку, є наступне визначення «міжбанківського кредиту» – це економічні відносини між банками, що обумовлюють рух позичкового капіталу в грошовій формі на договірних засадах для збільшення ресурсної бази банків з метою розширення своєї діяльності, збільшення прибутковості та задоволення вимог центрального банку.

1.2. Сутність та функції міжбанківського кредитного ринку

Для швидкого придбання необхідних додаткових коштів банки використовують можливості міжбанківського ринку, де здійснюється продаж ресурсів, які мобілізовані іншими банками [20]. Ринок міжбанківських кредитів є невід'ємною частиною фінансової системи країни з розвинутим банківським сектором і відіграє значну роль в економічних процесах країни. У сучасних умовах ці ринки зазнають динамічних змін різного характеру, в першу чергу, внаслідок наростаючої глобалізації. Для регулювання економіки такі зміни необхідно систематизувати та детально проаналізувати, що вимагає використання відповідного концептуального та категоріального апарату економічної теорії [21].

Міжбанківський кредитний ринок, як і інший сегмент грошового ринку, є формою руху боргового капіталу, коли позикодавець надає позичальнику кошти протягом певного періоду, що підлягають поверненню та сплаті додаткового доходу [61]. Платність, строковість та поверненість – основні характеристики будь-

якого кредиту, включаючи міжбанківський.

На основі проведеного аналізу сформульовано такі основні елементи міжбанківського кредитного ринку, які повинні бути відображені у змісті терміну «міжбанківський кредитний ринок»: учасники ринку, операції між ними та мета таких операцій. Банки вважаються учасниками ринку. Операції на цьому ринку є позиковими, оскільки кошти на ринку міжбанківських позик надаються та отримуються учасниками ринку відповідно до відомих принципів кредитування, а саме строковості, платності та поверненості. Об'єктом таких операцій виступають грошові кошти, оскільки [21]:

– по-перше, термін «грошові ресурси» є ширшим, ніж поняття «кошти», так що грошові кошти є об'єктом операцій не лише в кредитному сегменті міжбанківського ринку, а й в інших сегментах;

– по-друге, інтерпретація міжбанківського кредитного ринку сприяє зазначенню коштів як об'єкта операцій, оскільки термін «кошти», на відміну від терміну «грошові ресурси», чітко визначений у законодавстві України [26].;

– по-третє, визначення грошей як об'єкта на міжбанківському кредитному ринку найбільше відповідає практичним аспектам функціонування міжбанківського ринку, оскільки грошові кошти є об'єктом усієї діяльності міжбанківського кредитного ринку.

Ми вважаємо, що ринок міжбанківського кредитування слід розуміти як ринок, на якому тимчасові вільні кошти перерозподіляються між банками та між комерційними банками та центральним банком за допомогою різних фінансових інструментів та на основі контрактів.

Проблема міжбанківського кредитування полягає в тому, що банки можуть виступати позичальниками та позикодавцями на ринку міжбанківського кредитування. Метою міжбанківського кредитування є переказ з одного банку в інший банк грошових коштів у формі позик відповідно до умов угоди. Кредитні відносини між банками визначаються на підставі договору шляхом підписання кредитного договору, який повинен включати права та обов'язки сторін та процедури обробки кредиту [27, с. 137].

Рисунок 1.1 – Класифікація інструментів, що використовуються на міжбанківському кредитному ринку України [21]

Суб'єктами на міжбанківському ринку є банки всіх форм власності та центральний банк, які можуть виступати в ролі як позичальників, так і кредиторів. Об'єктом виступають грошові кошти, що надаються одним банком іншому у вигляді позики на договірних засадах.

На фінансовому ринку комерційні банки виступаючи посередниками, в процесі вирішення проблеми з ліквідністю, повинні постійно контролювати баланс пасивів та активів враховуючи існуючі ризики. Насправді комерційні банки повинні постійно управляти своїми активами та пасивами [29]. Пасиви банку

включають власний капітал та статті, прирівняні до нього, залучений та позиковий капітал. Вирішуючи проблему управління боргом, банки виступають на ринку кредитного капіталу як позичальники. Вирішуючи завдання управління активами, банки виступають кредиторами [61].

Особливістю міжбанківського кредитного ринку є те, що учасники знаходяться як на стороні попиту, так і на стороні пропозиції. Тому міжбанківський ринок позик як механізм руху коштів відіграє важливу роль у формуванні грошової маси та її специфічної структури [61].

Характеристиками міжбанківського кредитного ринку є [56]:

- учасниками ринку є позичальники та кредитори;
- наявність різноманітних фінансових інструментів;
- наявність площадок, де формуються ринкові ціни, тобто процентні ставки, шляхом узгодження попиту та пропозиції кредитних коштів;
- наявність регуляторних органів, які впливають на ринок, забезпечуючи умови для вільної конкуренції для всіх учасників.

Існування великої кількості учасників міжбанківського ринку та потенційних контрагентів вимагає розвитку технологій для аналізу їх економічного та фінансового стану та створення простих механізмів встановлення кредитних лімітів для контрагентів [61].

Ефективність міжбанківського кредитування значною мірою залежить від структури взаємовідносин між позичальником та кредитором. Найпростішою формою цієї організації є прямі двосторонні відносини між позикодавцем та позичальником. Ці відносини можуть бути разовими, епізодичними та постійними. В останньому випадку банк-позикодавець зазвичай швидше приймає рішення про умови міжбанківського кредитування, враховуючи історію відносин із позичальником. Коли банки поділяються на групи, які довіряють один одному видачу банківських позик, цей тип організації відносин стає груповим. Це особливо актуально в часи економічної нестабільності та банківської діяльності.

Дослідження М. Д. Алексеєнка показало властиві недоліки простих форм міжбанківського кредитування [4]. По-перше, організаційні методи обмежують

доступ до вільних ресурсів банків, які їх потребують, але не входять до відповідної групи. По-друге, вартість міжбанківських позик може суттєво відрізнятись в той чи інший бік від ринкової ціни. По-третє, банк-позичальник може мати значний вплив на діяльність банку-кредитора. По-четверте, це знижує ефективність залучення необхідних ресурсів, і їх кількість може не відповідати потребам банків-позичальників. По-п'яте, такий вид кредитування не вирішує проблему зменшення ризику неповернення міжбанківських позик, оскільки вони мають високі системні ризики. По-шосте, з макроекономічної точки зору, між банками здійснюється лише перерозподіл вільних ресурсів шляхом банківського кредитування.

Коли центральний банк бере участь у кредитуванні та розрахунках між банками, то ці недоліки значною мірою компенсуються. Ступінь участі центрального банку у формуванні банківських ресурсів залежить від цілей грошово-кредитної політики, яку він проводить протягом певного періоду, та його інструментів, включаючи рефінансування банків. Центральний банк виконує власну роль позикодавця останньої інстанції шляхом кредитування. Надаючи позики, грошова маса збільшується, а пропозиція грошей розширюється, тоді як зменшення обсягів кредитування призводить до зменшення грошової маси, а пропозиція грошей зменшується. Таким чином, кредитування центрального банку впливає на ринкові процентні ставки. Виявляється, рефінансування банків безпосередньо пов'язане з основною функцією центрального банку, який регулює грошовий обіг та забезпечує стабільність національної валюти [4].

Таким чином, основною функцією ринку міжбанківського кредитування є підтримка ліквідності кредитних установ, і необхідно розробити аналітичні методи, спрямовані на вивчення поточного фінансово-економічного стану контрагентів та їх ліквідності. Через велику кількість контрагентів на міжбанківському кредитному ринку з ними здійснюється багато операцій на значні суми, тому слід оцінювати ефективність таких операцій, що сприятиме формуванню надійного механізму визначення цих операційних витрат та мінімізації можливих витрат.

1.3. Інструменти регулювання міжбанківського кредитного ринку

Криза останніх років, яка торкнулася майже всіх сфер вітчизняної економіки, підтвердила важливість своєчасного та цілеспрямованого вивчення подій у банківській системі та міжбанківських відносинах. Міжбанківське кредитування по праву вважається найпоширенішою формою фінансової взаємодії між кредитними установами. Сучасна процентна ставка за міжбанківськими позиками є найважливішим фактором, через який центральний банк впливає на грошово-кредитну сферу економіки в цілому. Баланс на грошовому ринку досягається шляхом комплексного використання всіх інструментів грошово-кредитної політики як під час кризи, так і в часи економічної стабільності. Найважливішими інструментами Національного банку України є: політика процентних ставок, вимоги до обов'язкових резервів, операції на відкритому ринку та операції з рефінансування [45].

Змістом політики процентних ставок є визначення та періодична зміна процентної ставки, за якою НБУ реалізує рефінансування банків. Основною метою політики процентних ставок є короткострокові процентні ставки, гнучкість яких допомагає регулювати рух грошових потоків та фінансові ринки в цілому [45]. Національний банк України використовує політику процентних ставок не тільки для контролю ліквідності української банківської системи, а й з метою регулювання грошового ринку.

Центральні банки використовують політику процентних ставок як своєрідний сигнал щодо своїх намірів. Якщо центральний банк вирішить уповільнити економічне зростання і має намір стримувати монетарну політику (політика дорогих грошей), то збільшення ставки дисконтування може свідчити про його намір. Цей сигнал позитивно впливає на уповільнення темпів економічного зростання, оскільки економічні агенти очікують посилення монетарної політики, і це визначатиме їх поведінку. Якщо центральний банк вирішить знизити ставку дисконтування для збільшення рефінансування та

розширення грошової бази, це не означає, що банки можуть збільшити свої резерви шляхом рефінансування в центральному банку. Порівняно з операціями на відкритому ринку, в яких регулятор має можливість швидко змінювати грошову базу на свій розсуд, політика процентних ставок є менш важливим інструментом грошово-кредитної політики.

Висока базова ставка зазвичай свідчить про погану ефективність банківської системи та ризики реальної економіки. Питання політики процентних ставок особливо актуальне в умовах кризи банківської системи України та економіки в цілому. Експерти та аналітики вважають, що НБУ повинен знизити процентні ставки за міжбанківськими кредитами, що в свою чергу допоможе знизити процентні ставки за корпоративними позиками. На думку економістів, проблема полягає не в процентних ставках, а у відсутності кредитоспроможних позичальників [39]. Політика процентних ставок НБУ для України як одна з важливих складових грошово-кредитної політики щодо регулювання грошового ринку спрямована на досягнення єдиної процентної ставки за операціями.

Грошово-кредитна політика НБУ вимагає використання таких інструментів:

- облікова (ключова) ставка є основним інструментом грошово-кредитної політики: вона відображає стан грошово-кредитної політики і є основним показником її змін, служить оперативній меті короткострокової грошової політики на міжбанківському кредитному ринку;

- коридор ставок овернайт – складається з відсотків за позиками та депозитами овернайт, які представляють верхню та нижню межі коридору, який спрямований на контроль короткострокових процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку шляхом обмеження їх коливань навколо ставки дисконтування;

- інші інструменти – виконують допоміжну роль: допомагають управляти процентними ставками на міжбанківському кредитному ринку, сприяють розвитку фінансових ринків.

Політика процентних ставок дає змогу визначити облікову ставку (ключ) НБУ, яка визначається на основі всебічного аналізу та прогнозу

макроекономічного, грошово-кредитного та фінансового розвитку.

На основі дисконтної ставки НБУ визначає вартість таких інструментів:

1. Інструменти для постійного доступу: відсотки за позиками овернайт (дисконтна ставка + 2 відсоткові пункти) та відсотки за депозитні сертифікати овернайт (дисконтна ставка - 2 відсоткові пункти).

2. Депозитні сертифікати НБУ: відсотки до 14 днів (основний інструмент регулювання ліквідності) – дисконтна ставка; ставка за кількісним тендером/гранична ставка на термін більше 14 днів – не вище ставки облікової.

3. Кредити рефінансування: процентна ставка до 14 днів (основний інструмент регулювання ліквідності) - дисконтна ставка; ставка за кількісним тендером/гранична ставка за процентним тендером строком більше 14 днів – не нижче ставки облікової.

4. «Неполітичні» ставки (пов'язані з обліковою): ставки по інструментам тонкого налаштування (РЕПО, своп); ставки по екстреним інструментам; ставки по немонетарним операціям (кредити ФГВФО).

Суть кредитів рефінансування полягає в наступному:

- призначені виключно для підтримки ліквідності банків: у разі появи розриву ліквідності між вимогами та зобов'язаннями банку, коли підтримка ліквідності на міжбанківському ринку неможлива;

- дозволяють забезпечити безперервність платежів в економіці, регулювати грошовий ринок через процентний та кредитний канали.

У той же час кредити рефінансування не джерелом ресурсної бази банків. Кредити рефінансування не мають цільового призначення.

Кредити рефінансування надаються:

- лише в межах певних грошових параметрів;
- обсяг регулюючих операцій визначається на основі аналізу кон'юнктури ринку;

- індивідуальні рішення приймаються лише за наявності висновку про відповідність монетарним параметрам;

- доступні лише платоспроможним банкам;

- у банку не повинен мати простроченої заборгованості за інструментами НБУ, несплачених процентів та пені;
- позики надаються лише під надійне забезпечення;
- залежно від ліквідності інструменту/вартості застави встановлюється можлива сума кредитування;
- позика надається лише на платній основі – за користування кредитами рефінансування стягується розумна винагорода. Ставка за позиками рефінансування прив'язана до облікової ставки.

Існують такі види позик для рефінансування:

1. Регулюючі:

– монетарні інструменти постійного доступу. Використовується не для регулювання ліквідності окремих банків, а грошового-кредитного ринку в цілому. Інструменти, що використовуються: інструменти постійного доступу (овернайт) та щотижневі тендери;

– інструменти тонкого налаштування – використовуються за потреби на додаток до інструментів постійного доступу. До інструментів тонкого налаштування відносяться: операції репо, операції своп, довгострокове рефінансування та позачергові тендери.

2. Специфічні:

– оперативна підтримка ліквідності банків – сприяє стабілізації фінансової системи. Така підтримка надається банкам, діяльність яких має суттєвий вплив на стабільність фінансової системи. Даний інструмент є інструментом короткострокового покриття тимчасового дефіциту ліквідності (якщо вичерпано інші варіанти підтримки ліквідності);

– підтримка ліквідності ФГВФО – передбачає надання позик для покриття тимчасового дефіциту коштів ФГВФО.

Ключові характеристики депозитних сертифікатів:

– грошово-кредитний інструмент, який: спрямований на досягнення оперативних цілей грошово-кредитної політики (головна функція); справляє вплив на розвитку фінансових ринків шляхом приймання участі у формуванні кривої дохідності (допоміжна функція);

- інструмент безпеки, який можна використовувати: при отриманні позик для рефінансування при отриманні позик на міжбанківському ринку;
- інструмент торгівлі між банками.

Депозитний сертифікат не являється цінним папером: його видача не вимагає формальностей, необхідних для випуску цінних паперів. Депозитний сертифікат – інструмент розрахований лише на банки (не можуть придбати ні фізичні, ні юридичні особи (небанки). Обертатися депозитні сертифікати можуть лише між банками.

Специфіка розміщення депозитних сертифікатів полягає в наступному:

- механізми розміщення: розміщення депозитного сертифікату овернайт здійснюється на постійній основі без обмежень в сумі на термін до 14 та /або до 100 днів шляхом проведення кількісних/процентних тендерів. На даний момент тендери терміном до 100 днів не проводяться;
- час задоволення заявок: задоволення заявок за інструментами постійного доступу без обмеження обсягу здійснюються тоді, коли вони надійшли, а для інструментів з обмеженням доступу – лише після закінчення часу проведення тендеру;
- вимоги до банків-учасників: ключова вимога до банків – відсутність простроченої заборгованості за всіма інструментами НБУ.

Операції на відкритому ринку – це офіційні операції НБУ, що передбачають купівлю-продаж цінних паперів з високим рівнем ліквідності, які користуються великим попитом при невеликих коливаннях обмінного курсу.

Якщо центральний банк купує у банків цінні папери, то виникає можливість розширити діяльність, що збільшує пропозицію грошей в економіці. Коли центральний банк продає цінні папери, відбувається списання коштів банків з коррахунків, що зменшує пропозицію грошей. Такі операції центральних банків тягнуть за собою зміни в резервах комерційних банків, що, в свою чергу, впливає на обсяг і вартість банківських позик. В результаті центральний банк має можливість впливати на розмір грошової маси та рівень ринкових процентних ставок у правильному напрямку, тобто для досягнення заданої мети.

Операції на відкритому ринку є найефективнішим інструментом на грошовому ринку. Результати його застосування є чітко передбачуваними, його дії ефективно впливають на грошовий ринок та економіку в цілому. Позитивним є те, що центральний банк самостійно визначає обсяг, час і напрямок операцій на відкритому ринку і, отже, повністю контролює їх. Процеси транзакцій на відкритому ринку підлягають коригуванню.

Операції з цінними паперами, що здійснюються Національним банком України, мають наступні завдання:

- грошово-кредитне регулювання – купівля-продаж цінних паперів на ринку з метою структурного регулювання ліквідності;
- підтримка фінансової стабільності – придбання ОВДП у банків для вирішення державних проблем, перепрофілювання;
- підтримка ФГВФО – купівля ОВДП у ФГВФО.

Обов'язкові резерви – це монетарний інструмент НБУ, який використовується для пом'якшення впливу процентних ставок на зміну ліквідності. При цьому обов'язкові резерви не є: механізмом поглинання надлишкової ліквідності; резервом покриття банківських збитків; резервом виплат вкладникам при банкрутстві банків; податком з банків.

Об'єктом резервування є всі кошти, залучені від юридичних та фізичних осіб (крім позик банків-резидентів, коштів, залучених від МФО, та субординованого боргу).

В принципі, всі інструменти грошового ринку виконують важливі функції. Активне, аде зважене їх використання є запорукою ефективного функціонування ринку міжбанківського кредитування, грошового ринку та економіки в цілому. Водночас відсутність механізмів регулювання міжбанківського ринку центральним банком може призвести до кризи дефолтів між банками, а ефективність української банківської системи значною мірою залежить від рівня кваліфікації Національного банку України в межах єдиного механізму банківської системи.

2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РИНКУ МІЖБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ, ЙОГО ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ

2.1. Аналіз сучасного стану міжбанківського кредитування в Україні

Міжбанківський кредит є важливим джерелом оперативного поповнення коштів для банку, що дозволяє йому підтримати свій кредитний потенціал та ліквідність в поточному періоді. Крім того, міжбанківський кредит може стати для банку рентабельним вкладенням тимчасово вільних коштів. До того ж саме міжбанківські кредити є інструментом, що дозволяють швидко реагувати на зміни кон'юнктури на фінансовому ринку. Тому для банків міжбанківський ринок є місцем швидкого поповнення коштів для розширення власних активних операцій.

Розглянемо ключові показники, які характеризують стан розвитку міжбанківського ринку України. Спочатку розглянемо обсяги та динаміку здійснюваних комерційними банками України операцій, які можна віднести до міжбанківських (рис. 2.1). На нашу думку, до таких операцій слід віднести кошти комерційних банків на кореспондентських рахунках в Національному банку України, кредити, надані іншим банкам та кошти, залучені від інших банків на депозит.

Рисунок 2.1 свідчить про зростання загального обсягу зобов'язань банків України за період 2016-2020 рр., що є свідченням поступового розширення діяльності банківських установ та їх відновлення від кризи 2014-2016 рр. Кошти, що зберігаються на кореспондентських рахунках в НБУ не мають чіткої тенденції зміни за досліджуваний період. Найбільший обсяг коштів на рахунках НБУ спостерігався у 2016 році та 2019 роках, при цьому у 2018 та 2020 роках їх обсяг був мінімальних. Такі зміни пов'язані із тим, що кореспондентські рахунки НБУ використовує в свої монетарній політиці. Тому обсяг коштів банків на таких рахунках залежить від існуючих на конкретний момент задач реалізації монетарної політики НБУ.

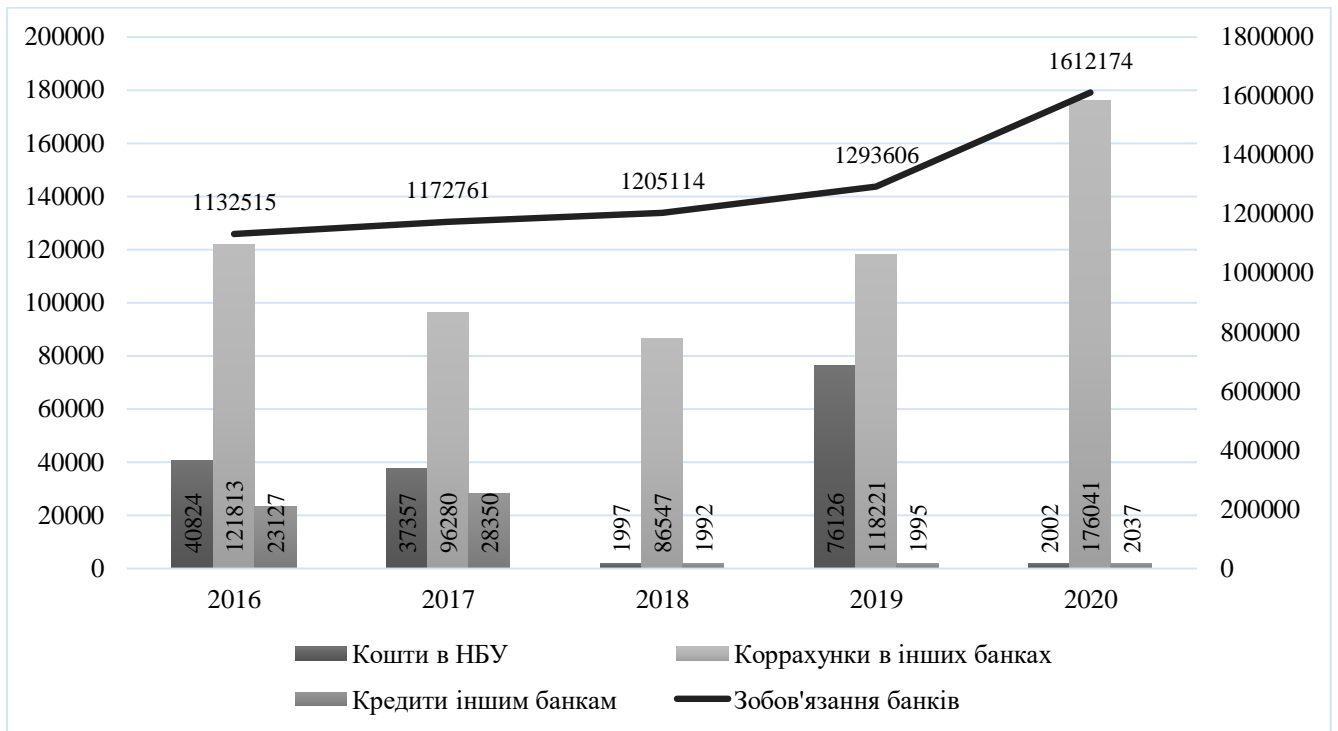

Рисунок 2.1 – Динаміка коштів комерційних банків на кореспондентських рахунках в Національному банку України, кредитів, наданих іншим банкам та коштів, залучених від інших банків на депозити за 2016-2020 рр., млн грн

Динаміка коштів банків на кореспондентських рахунках в інших банків також є нестабільною. З 2016 по 2018 рр. спостерігалось суттєве скорочення обсягу таких коштів, з 2019 року, навпаки, розпочалося зростання зазначеного показника, що свідчить про зміни в ліквідності банківських установ. В цілому обсяг коштів банків на кореспондентських рахунках в інших банках за період збільшився на 44,52 % або на 54228 млн грн. Активні міжбанківські операції (кредитні) мають тенденцію до зниження – на 91,19 % за досліджуваний період, таке скорочення склало 21090 млн грн.

Дані рисунку 2.1 свідчать, що банки активно здійснюють різні міжбанківські операції, але при цьому попит на ті чи інші операції залежить від потреб комерційних банків у різні періоди. Саме тому ми і спостерігаємо відсутність чіткої динаміки для всіх показників міжбанківського ринку за досліджуваний період.

Далі розглянемо динаміку обсягів операцій здійснюваних на міжбанківському ринку Національним банком України (рис. 2.2).

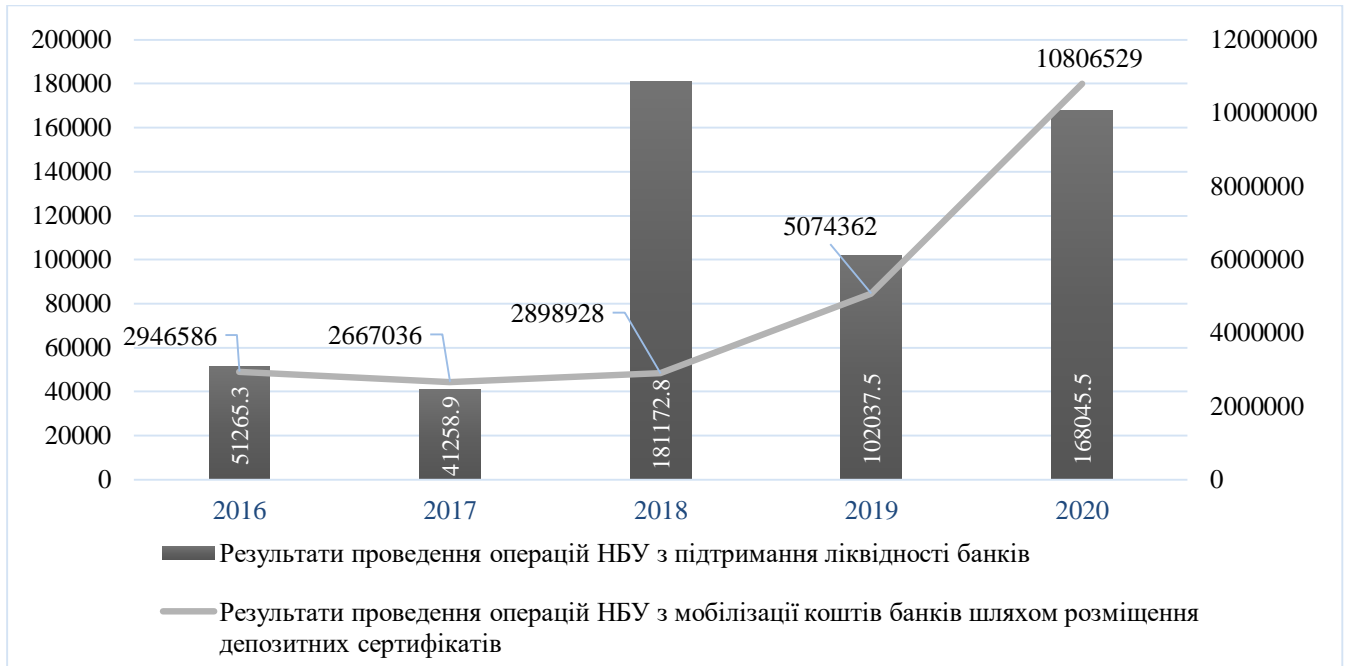

Рисунок 2.2 – Динаміка операцій НБУ на міжбанківському ринку за 2016-2020 рр.,
млн грн

Дані рисунку 2.2 свідчать, що Національний банк України здійснює два основних види операцій: операції НБУ з підтримки ліквідності банків та операції з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів. Операції з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів значно перевищують за обсягами операції з підтримки ліквідності банків.

За 2016-2020 рр. динаміка зміни обсягів операцій з підтримки ліквідності банків не мала єдиної тенденції. Максимальне значення спостерігалось у 2018 році коли були проблеми з ліквідністю банків. За досліджуваний період обсяг операцій з підтримки ліквідності збільшилися за обсягом на 227,8 % або на 116780 млн грн.

Для операцій з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів характерним є чітка зростаюча тенденція. За 2016-2020 рр. обсяг операцій із депозитними сертифікатами збільшився на 266,75 % або на 7859943 млн грн. Таке зростання операцій з депозитними сертифікатами суттєво пов'язано із здійсненням політики Уряду, спрямованої на додаткову емісію грошей в економіці через інструменти НБУ, в тому числі і через депозитні сертифікати.

На рисунку 2.3. представлені більш детальні дані щодо операцій НБУ з підтримки ліквідності банків.

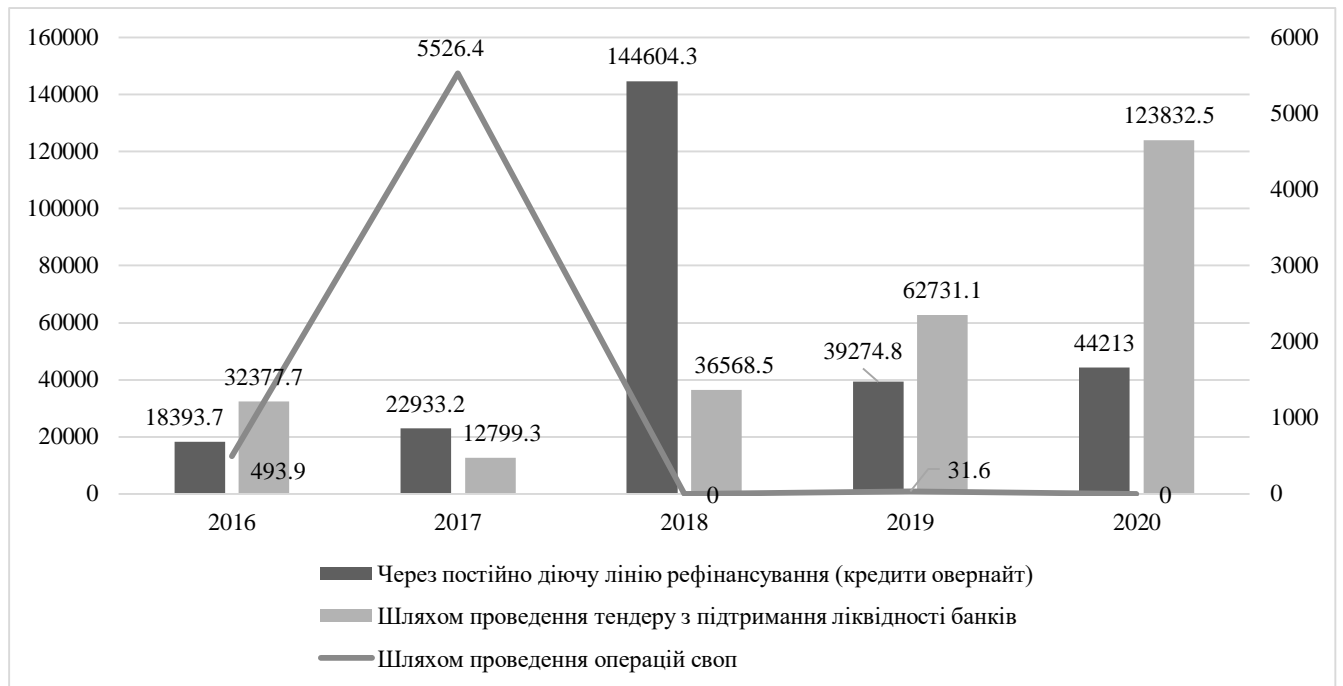

Рисунок 2.3 – Динаміка операцій НБУ з підтримки ліквідності банків, млн грн

На рисунку 2.3 представлені дані щодо видів та обсягів операцій НБУ з підтримки ліквідності банків. Законодавчо передбачена можливість здійснення НБУ наступних видів операцій з підтримки ліквідності банків України: через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт), шляхом проведення тендеру з підтримання ліквідності банків, шляхом проведення операцій своп та шляхом проведення операцій РЕПО. Відповідно до даних рисунку 2.3 ми бачимо, що за 2016-2020 рр. НБУ використовував лише перші три інструменти. Операції РЕПО за досліджуваний період не проводилися.

Найбільший обсяг операцій припадає на операції підтримання ліквідності банків шляхом проведення тендеру. За 2016-2020 рр. обсяг таких операцій зріс на 282,46 % або на 91454,8 млн грн. На кредити овернайт припадає також значна частка операцій за обсягом, при чому найбільший їх обсяг був наданий у 2018 році, коли банки мали значні проблеми із ліквідністю. За досліджуваний період обсяг

кредитів овернайт збільшився на 140,37 % або на 25819,3 млн грн. Операції своп не носять систематичного характеру, оскільки вони взагалі не здійснювалися у 2018 та 2020 роках.

Далі розглянемо більш детальну інформацію щодо операцій з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів (рис. 2.4).

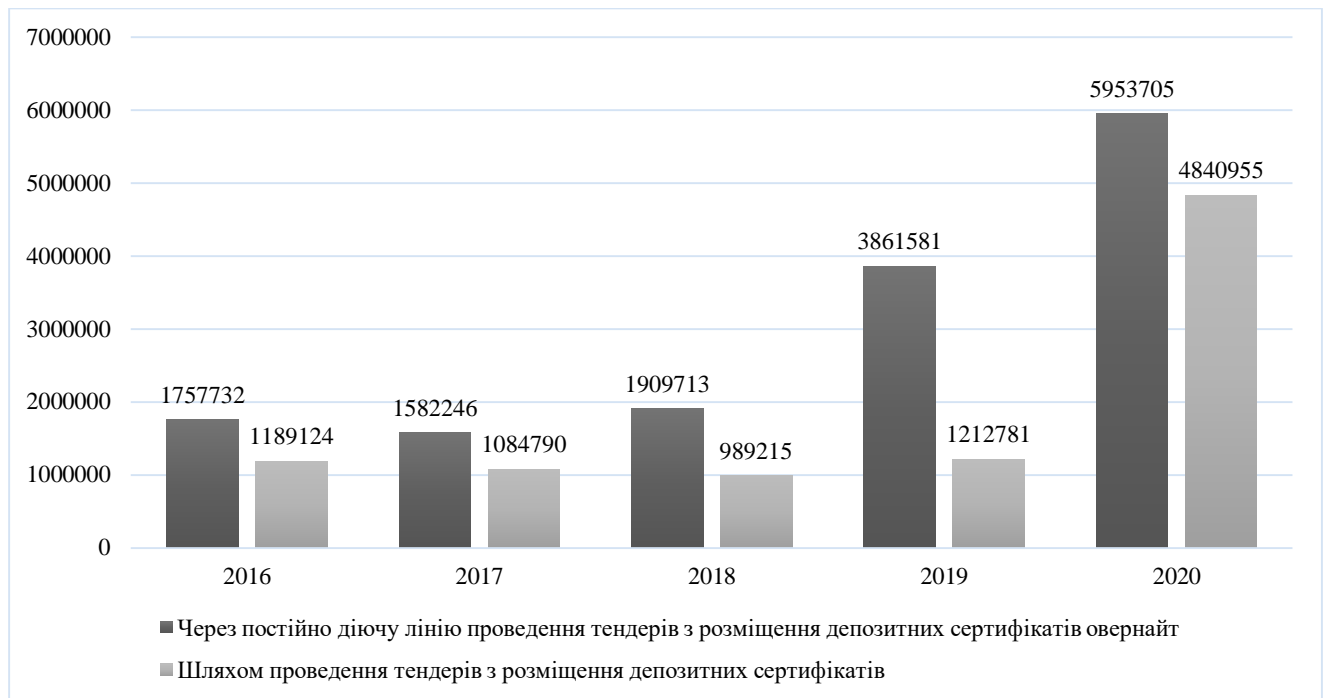

Рисунок 2.4 – Динаміка операцій НБУ з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів, млн грн

Національний банк України здійснює операції з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів двома способами: через постійно діючу лінію проведення тендерів з розміщення депозитних сертифікатів овернайт та шляхом проведення тендерів з розміщення депозитних сертифікатів. Дані рисунку 2.4 свідчать про переважання операцій овернайт: обсяг розміщених сертифікатів овернайт протягом всього досліджуваного періоду перевищував операції з сертифікатами шляхом проведення тендерів. Обсяги розміщення депозитних сертифікатів овернайт за період зросли на 238,72 % або на 4195973 млн грн. Обсяги операцій з депозитними сертифікатами шляхом проведення тендерів за

2016-2020 рр. хоча і є меншими, але зростали більшими темпами: на 307,1 % або на 3651831 млн грн.

Далі доцільно розглянути за якими ставками комерційні банки можуть залучити ресурси за різними видами інструментів (рис. 2.5).

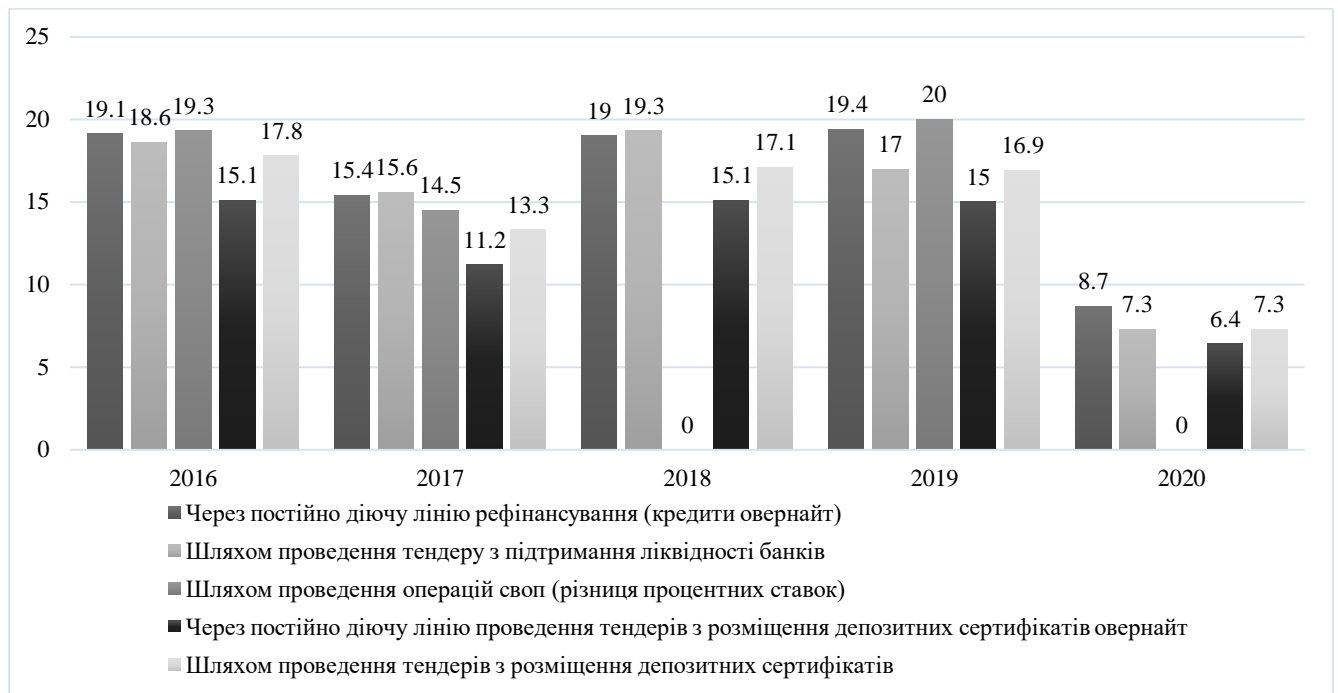

Рисунок 2.5 – Динаміка відсоткових ставок за операціями НБУ з регулювання ліквідності банків в національній валюті за 2016-2020 рр., %

Дані рисунку 2.5 свідчать, що найдорожчими для комерційних банків є залучення коштів через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт). У 2020 році ставка за кредитами овернайт склала 8,7 %, що є більшим ніж за іншими інструментами підтримання ліквідності. При чому така ситуація є характерною і для інших років у досліджуваному періоді. Найменші ставки по кредитним операціям, натомість, характерні для отримання коштів від НБУ шляхом проведення тендеру з підтримання ліквідності банків – 7,3 % у 2020 році.

Для операцій НБУ із депозитними сертифікатами характерним є нижчі ставки ніж по кредитним операціям, що обумовлено природою формування ставок при кредитних та депозитних операціях.

В цілому за 2016-2020 рр. на міжбанківському ринку спостерігається тенденція до зменшення як кредитних, так і депозитних ставок, що здебільшого пов'язано із зміною тагетування НБУ та відповідним зменшенням облікової ставки НБУ. Динаміка облікової ставки НБУ наведена на рисунку 2.6.

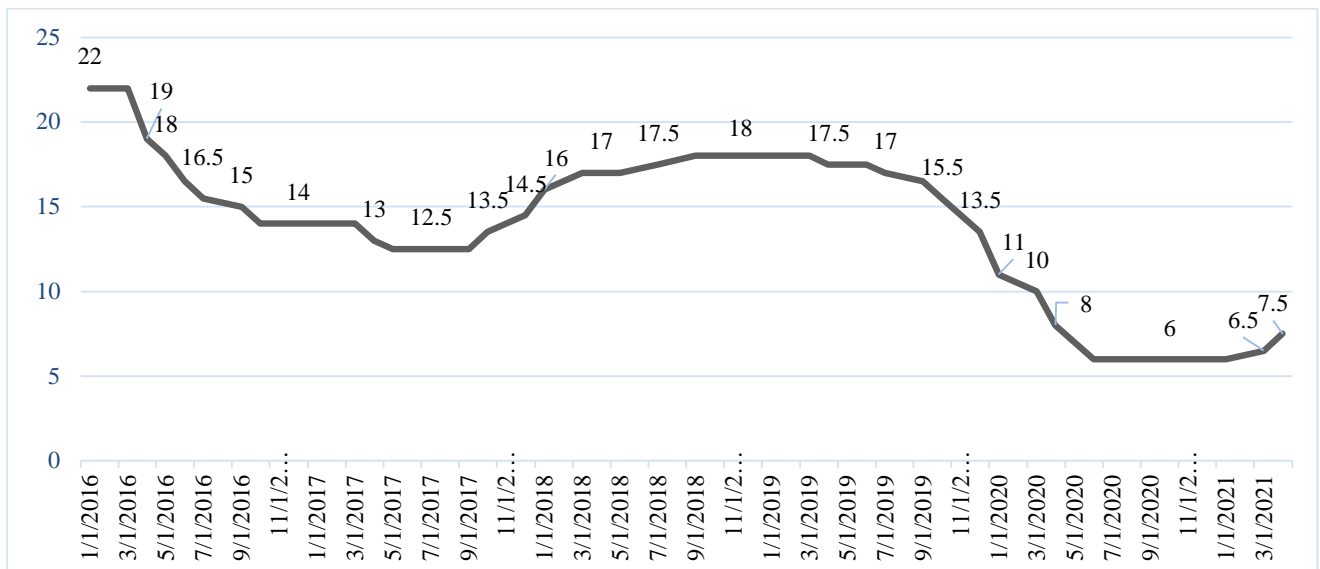

Рисунок 2.6 – Динаміка облікової ставки НБУ за 2016-2021 рр, %

Дані рисунку 2.6 свідчать про низхідну тенденцію зміни облікової ставки НБУ. Перше суттєве зменшення ставки спостерігалось у 2017 році до 12,5 %. Наприкінці 2017 року НБУ був змушений збільшити ставку у зв'язку із зростаючою інфляцією. З початку 2019 року і до початку 2021 спостерігалось значне зменшення облікової ставки з 18 % до 6 %. З березня 2021 року НБУ знову почав підвищувати облікову ставку з метою керування інфляцією в країні, що зростає.

Розглянемо також відсоткові ставки в національній валюті на міжбанківському кредитному ринку за строками отриманого кредиту (рис. 2.7).

Дані рисунку 2.7 свідчать, що чим більшим є строк кредитування на міжбанківському ринку, тим вищою є відсоткова ставка. Тобто найдорожчими кредитами для банків є кредити від 22 днів і до 1 року. Відповідно найменшою є ставка по кредитам овернайт. Крім того, ми спостерігаємо тенденцію до зниження відсоткових ставок по всім строкам останні три роки.

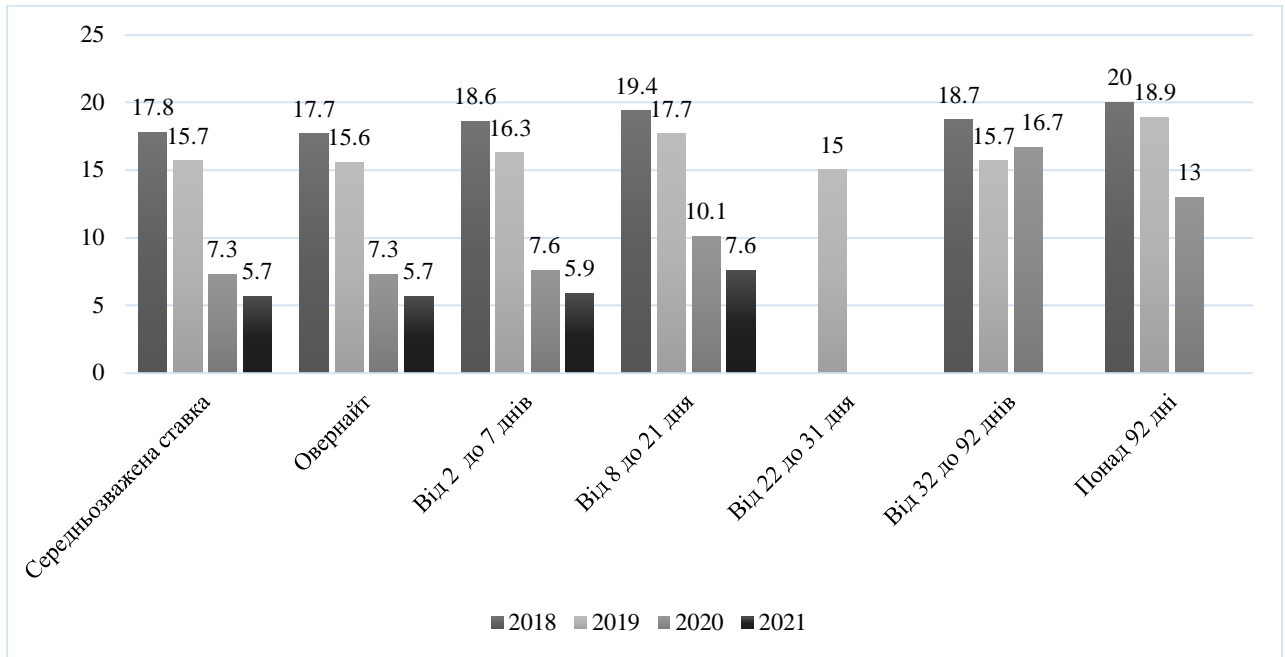

Рисунок 2.7 – Динаміка ставок на міжбанківському кредитному ринку в національній валюті за строками отримання кредиту за 2018-2021 рр. (травень 2021 року включно), %

Також потрібно розглянути ставки на міжбанківському кредитному ринку в іноземним валютах (рис. 2.8).

Рисунок 2.8 – Динаміка ставок на міжбанківському кредитному ринку в іноземній валюті за 2018-2020 рр., %

Дані рисунку 2.8 свідчать, що кредитні ставки в іноземній валюті є значно нижчими за ставки в національній валюті на міжбанківському кредитному ринку. Спостерігалось їх незначне зростання у 2017-2019 рр. Починаючи з 2020 року ставки в іноземній валюті впали і у 2020-21 роках є наближеними до 0.

На закінчення можна зробити висновок, що одним з основних чинників відновлення і підтримки економічного зростання в Україні є виважена грошово-кредитна політика НБУ. Його основні завдання в сучасних умовах – приведення кредитної політики банків у відповідність з потребами реального сектору економіки і стабілізація банківської системи в цілому. Крім того, необхідно забезпечити довіру до курсової політики учасників ринку і стабільної ліквідності банків. А забезпечення стабільної ліквідності банківських установ неможливо без ефективної роботи міжбанківського ринку кредитів в країні.

2.2. Проблеми та перспективи розвитку ринку міжбанківського кредитування в Україні

Кредитна діяльність банків нерозривно пов'язана з діяльністю на міжбанківському кредитному ринку. Банк може поповнити кредитні ресурси, взявши кредит в іншому банку. Якщо ресурси надлишкові, банки розміщують їх на міжбанківському ринку; якщо ресурсів мало, банки купують їх на ринку. Міжбанківський кредитний ринок – важлива частина кредитного ринку. Зважаючи на значний вплив міжбанківського кредитування на розвиток банківської системи необхідно вжити заходів щодо оптимізації існуючої організації ринку міжбанківського кредитування та здійснити удосконалення існуючих інструментів рефінансування.

Особливу роль відіграє розробка ефективних засобів переходу від простої форми міжбанківського кредитного ринку до розгорнутої. Тобто необхідним є організаційне забезпечення міжбанківського кредитного ринку. Маючи це на увазі,

має сенс створити міжбанківську кредитну асоціацію, стратегічною метою якої є створення єдиного інформаційного та торговельного середовища в Україні для організації міжбанківської торгівлі між потенційними учасниками. Таким чином, міжбанківська кредитна асоціація, заснована на єдиній інформаційній системі, охопить всю країну, тим самим підвищуючи надійність міжбанківського кредитного бізнесу, забезпечуючи перелив вільних кредитних ресурсів між регіонами і секторами економіки і збільшуючи суми кредитних ресурсів, що працюють.

З метою удосконалення організації відносин між учасниками ринку міжбанківського кредиту необхідним є ширше використовувати зобов'язань підприємств у якості забезпечення кредитів рефінансування. Це дозволить встановити більш тісний зв'язок між банками і реальною економікою, забезпечити їх подальший розвиток, зменшити вплив на фінансовому ринку державних цінних паперів і досягти гнучкості для банків в управлінні своїми активами. Кроком уперед у питанні використання застави при кредитуванні НБУ може стати застосування методу багаторазового використання застави, тобто методу заставного пула. Це сприятиме швидкому вирішенню проблем з наданням кредитів рефінансування, покращить якість і скоротить витрати на контроль за предметом застави. У той же час це вимагає розробки і впровадження відповідної нормативної бази для використання методу заставного пула [4].

Не менш важливим кроком є вдосконалення формування цінових показників на міжбанківському кредитному ринку. Міжбанківська відсоткова ставка виконує здійснює індикативну функцію, яка полягає не лише у функціональній ролі міжбанківського ринку кредиту, але і рівнем його розвитку. Важливим стимулом розвитку ринку міжбанківського кредитування виступають: приведення терміну розрахунку національних показників до світових параметрів, вдосконалення відбору банків та розрахунку показників по банкам «першої групи» та «другої групи», тобто поділу позичальників на більш та менш надійних. Безумовно це повинно проходити одночасно з використанням методологічних новацій, що пов'язані із впровадженням індикаторів розвитку міжбанківського ринку. Отже,

покращення існуючої системи розрахунку показників розвитку міжбанківського ринку передбачає виконання наступних принципів: об'єктивне відображення стану на міжбанківському ринку, можливість порівняння показників розвитку українського ринку з міжнародними індикаторами, наявність практичної цінності індикаторів для аналізу та регулювання ринку.

Ще одним важливим способом забезпечення ефективності механізму рефінансування в Україні є оптимізація процентних ставок за інструментами НБУ. Для ефективного управління цінами на ресурси в НБУ коридор процентних ставок для інструментів рефінансування на цьому етапі повинен бути значно вужчим – з одного боку, та дещо вищими процентні ставки за депозитами НБУ – з іншого. Цей підхід допоможе зменшити надлишкові резерви, одночасно збільшуючи попит на інструменти рефінансування, тим самим збільшуючи їх вартість.

Дослідження основних тенденцій на міжбанківському ринку України показало, що міжбанківське кредитування в основному є одним із джерел поповнення ресурсної бази банками, хоча деякі банки використовують міжбанківський ринок як додаткове джерело збільшення доходів. На відміну від позик, виданих центральним банком, вартість міжбанківських позик не залежить від облікової ставки НБУ, а отже, значно нижча, а самі позики користуються більшою популярністю, ніж позик рефінансування.

Розвиток міжбанківського кредитування можливий за умови зниження банківських ризиків при здійсненні міжбанківського кредитування. У зв'язку з цим виникає необхідність безперечного списання коштів з коррахунку банку-позичальника у разі не виконання зобов'язань за міжбанківським кредитом, запровадження ф'ючерсних та форвардних контрактів за процентними ставками, що сприятимуть зниженню ризику значних коливань процентних ставок на міжбанківському ринку.

Одним із способів управління кредитними ризиками на міжбанківському кредитному ринку є оцінка кредитоспроможності банку-контрагента та встановлення лімітів міжбанківських операцій. Розрахунок ліміту базується на оцінці фінансового стану банків.

Своєчасне виявлення погіршення стану кредиту або втрати вартості застави протягом строку дії позики дозволяє банку швидко реагувати на зміни величини та виду ризику. Таким чином, одним із інструментів уникнення кредитних ризиків є кредитний моніторинг [63].

Рейтингові системи – ще один інструмент зменшення кредитних ризиків; вони широко використовуються у світовій банківській практиці, оскільки є практичним інструментом всебічної оцінки фінансового стану банків [63].

В даний час в Україні відсутня національна система кредитних рейтингів, тому банки самі створюють внутрішні кредитні рейтинги для контрагентів (рейтинги міжнародних рейтингових агентств, присвоєні лише невеликій кількості українських банків). Крім того, використання рейтингів міжнародними рейтинговими агентствами у практичному застосуванні на внутрішньому ринку України для формування лімітної політики банків має ряд недоліків. По-перше, міжнародні рейтингові агентства використовують методи, які не враховують належним чином усі аспекти української дійсності. По-друге, міжнародні рейтинги, як правило, базуються на інформації, яка має шість і більше місяців, що робить їх використання практично неможливим в українських умовах, оскільки фінансовий стан контрагента може суттєво змінитися протягом двох-трьох місяців.

Більшість методів, що використовуються комерційними банками в Україні для оцінки фінансового стану контрагентів, базуються на визначенні загальної оцінки надійності банку. Процедура підготовки кредитного рейтингу для комерційних банків зазвичай включає такі етапи [63]:

1. Розрахунок показників структури балансу банку та його фінансового стану.
2. Інтегрування абсолютних значень цих показників в єдину систему вимірювання.

3. Розрахунок інтегрального показника, що відображає рейтинг банку.

Інтегральний показник може бути розрахований як середнє арифметичне між значеннями показників, приведеними до однієї шкали виміру, які корегуються на ваговий коефіцієнт (присвоюється кожному показнику враховуючи його вплив на інтегральний показник).

Слід зазначити, що більшість методів розрахунку кредитних рейтингів в

українських банках мають такі недоліки, як суб'єктивність та неадекватність при переході від точкового показника (рейтингу) до показника об'єму (ліміту).

Іншим інструментом зменшення кредитного ризику є встановлення лімітів для банків-контрагентів. Метою встановлення лімітів для банків-контрагентів є мінімізація ризику дефолту за допомогою процесів фінансового аналізу. Загалом, ліміт залежить від оцінки фінансового стану, платоспроможності та кредитоспроможності контрагента, його чистих активів, типу та тривалості запланованої операції, а також власних кредитних можливостей банку-позикодавця. Ліміт – це міра обмеження кредитного ризику, який бере на себе банк у разі здійснення операції.

У світовій практиці розрахунку лімітів за міжбанківськими операціями основними є один або два найбільш фундаментальні параметри фінансового стану банку: його капітал та / або валюта балансу. У вітчизняній банківській практиці метод розрахунку ліміту міжбанківських операцій передбачає розрахунок сумарного ліміту операцій з цим банком-контрагентом.

Щоб мінімізувати ризик, для розрахунку лімітів використовуються синтетичні фактори ризику. Синтетичний коефіцієнт відображає оцінку фінансових коефіцієнтів позичальника і має значення від нуля до одиниці. Його суть полягає в тому, що сума зважених економічних коефіцієнтів визначає рівень їх значущості для синтетичного коефіцієнта [34].

З огляду на вищезазначене, необхідно визначити наступні сфери, в яких є можливості для вдосконалення відповідних елементів умов міжбанківського кредитування:

1. Вдосконалення організації міжбанківського кредитного ринку в Україні передбачає:

а) створення Міжбанківської кредитної асоціації як єдиного інформаційного та торгового середовища, що надає послуги з купівлі-продажу міжбанківських кредитних ресурсів;

б) відкриття міжбанківського електронного магазину для забезпечення ефективної координації попиту та пропозиції на міжбанківські позики та отримання оперативної інформації як про ринок міжбанківських позик, так про

загальні економічні умови;

в) створення центральної служби аналізу, яка займалася б професійним аналізом комерційних банків в Україні та центру для розрахунку показників міжбанківського кредитного ринку.

2. Запровадження ф'ючерсних та форвардних контрактів на процентні ставки за міжбанківським кредитуванням, що зменшить ризик значних коливань процентних ставок на ринку міжбанківського кредитування.

3. Впровадження нового механізму забезпечення повернення міжбанківських позик, наприклад, безперечне списання коштів з кореспондентського рахунку банку-позичальника у разі дефолту.

4. Вдосконалення нормативної бази міжбанківського кредитування шляхом розробки та впровадження банками «Положення про порядок міжбанківського кредитування».

5. Удосконалення структури банків шляхом рекомендації створення структурного підрозділу – сектору міжбанківського кредитування, який здійснюватиме операції на ринку міжбанківського кредитування. У цьому секторі краще мати три відділи: кредитний, інформаційний та аналітичний.

6. Розробка всебічного та постійного процесу підвищення кваліфікації для оновлення теоретичних та практичних знань та навичок працівників, що працюють на міжбанківському кредитному ринку.

7. Удосконалення формування показників на міжбанківському кредитному ринку шляхом пристосування часу розрахунку внутрішніх показників до світових параметрів, вдосконалення вибірки комерційних банків та розрахунку показників для банків «першої групи» та «другої групи», тобто поділу на більш та менш надійних позичальників.

8. Удосконалення методів кредитної оцінки банку-контрагента, що підвищує ефективність роботи банку і дозволить визначати резерви вдосконалення діяльності банку.

9. Визначення основних аспектів розрахунку ліміту міжбанківських операцій з метою правильної оцінки кредитних ризиків у міжбанківському кредитному портфелі.

Таким чином, запропоновані напрямки розвитку міжбанківських кредитних операцій в Україні сприятимуть формуванню якісно нових відносин між комерційними банками на ринку міжбанківського кредитування та підтримуватимуть стабільність банківського сектору та економіки в цілому.

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження в рамках кваліфікаційної роботи є теоретичне узагальнення сутності міжбанківського кредитування та виявлення проблем і перспектив розвитку міжбанківського кредитного ринку в Україні. Отримані результати свідчать про досягнення цілей та завдань дослідження і дозволяють зробити наступні висновки.

Кредитування комерційних банків тісно пов'язане з міжбанківським кредитуванням, оскільки міжбанківський кредит є різновидом позики. В роботі були розглянуті різні погляди на визначення понять «міжбанківський кредит», «міжбанківський кредитний ринок» і зроблений висновок, що природа цих термінів недостатньо з'ясована, незважаючи на велику кількість їх інтерпретацій.

На основі вивчення великої кількості інтерпретацій визначення «міжбанківського кредиту» сформульовано наступним чином: «міжбанківський кредит – це економічні відносини між банками, що обумовлюють рух позичкового капіталу в грошовій формі на договірних засадах для збільшення ресурсної бази банків з метою розширення своєї діяльності, збільшення прибутковості та задоволення вимог центрального банку».

Процес міжбанківського кредитування відіграє важливу роль у функціонуванні банківської системи. Банківські установи використовують міжбанківське кредитування як інструмент регулювання власної ліквідності та платоспроможності, оскільки вони можуть швидко залучати кошти.

Кредитування комерційних банків нерозривно пов'язане з діяльністю ринку міжбанківського кредитування. Позики інших банків дозволяють банкам поповнювати свої кредитні ресурси. У разі надлишку банк розміщує його на міжбанківському ринку. Якщо ресурсів недостатньо, банк купує їх на ринку. Міжбанківський кредитний ринок є важливою частиною кредитного ринку.

Як сегмент фінансового ринку міжбанківський кредитний ринок не тільки підтримує ліквідність банківської системи, а й сприяє розвитку грошової системи.

Міжбанківські кредити характеризуються двома юридичними формами продажу: позички від інших банків і позики від НБУ.

Перспективи активізації кредитної діяльності банків, безумовно, передбачають подальшу лібералізацію політики рефінансування: поступове, збалансоване зниження облікової ставки, тимчасове введення довгострокового цільового рефінансування життєздатних, платоспроможних банків для відновлення іпотечного кредитування, розвиток малого бізнесу, і середній бізнес. Основними принципами, на яких має базуватися політика рефінансування, є збалансованість, прозорість і керованість, тобто контроль НБУ за цільовим використанням коштів рефінансування банками.

Особливу увагу в процесі міжбанківського кредитування приділяється процедурі аналізу кредитоспроможності банків і встановлення розумних лімітів на міжбанківські операції з метою мінімізації кредитного ризику.

Завдяки ефективній політиці обмеження капіталу банки можуть уникнути надмірної концентрації, обмежити і мінімізувати фінансові втрати, диверсифікувати свої портфелі і забезпечити стабільний прибуток.

При оцінці кредитоспроможності банків-контрагентів враховуються такі напрямки: дотримання банками-дебіторами (резидентами) економічних нормативів і нормативів обов'язкових грошових резервів; якісний аналіз активів і пасивів; статус ліквідності; аналіз прибутків і збитків; виконання банком-боржником минулих зобов'язань; обсяг виданих та отриманих міжбанківських кредитів; річний аудиторський звіт; інша інформація, яка може вказувати на ризик несвоєчасного виконання зобов'язань.

Процес встановлення лімітів для контрагентів полягає у введенні шкали відповідності між значеннями рейтингів і лімітами сум. Рейтинг, заснований на рейтингах, обмежує максимальну кількість допустимих ризиків при операціях з цим контрагентом.

Встановлення лімітів на основі оперативного моніторингу рейтингів дозволяє своєчасно коригувати ліміти залежно від змін фінансового стану банків-контрагентів. При погіршенні фінансового стану рейтинг знижується, що

автоматично призводить до питання про зниження ліміту або припинення операцій з даними контрагентом.

Перспективними шляхами оптимізації роботи банків на ринку міжбанківського кредитування є вдосконалення організаційної структури підрозділів банку за рахунок створення такого структурного підрозділу, як сектор міжбанківського кредитування; створення організаційної структури процесу міжбанківського кредитування, реалізація якої повинна збільшити обсяг операцій міжбанківського кредитування, поліпшити систему внутрішнього контролю над усіма ризиками, притаманними операціях міжбанківського кредитування, що, в свою чергу, знизить їх рівень і тим самим сприятиме міжбанківське кредитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамчук Л. А. Роль міжбанківського кредитування у формуванні ресурсної бази банків в умовах глобалізації. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_eamb/2011_168_1/11ala.pdf.
2. Алексеєнко М. Д. Проблеми міжбанківського кредитування в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*. Київ: КНЕУ. 2001. Вип. 6. С. 449-458.
3. Аналіз банківської діяльності: підручник. А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. Київ: КНЕУ, 2004. 599 с.
4. Банківська енциклопедія. М. І. Савлук, А. М. Поддєрьогін, А. А. Пересада та ін.; під ред. А. М. Мороза. Київ: Ельтон, 1993. 333 с.
5. Банківська справа: навч. посібник: навч. Посібник. І. С. Гуцал, Я. І. Чайковський, Н. Д. Галапуп та ін.; за ред. проф. Р. І. Тиркала. Тернопіль: Карт-бланш, 2001. 314 с.
6. Банківський менеджмент: підручник. За ред. проф. О. А. Кириченко та В. І. Міщенко. Київ: Знання. 2005. 801 с.
7. Банківські операції: підр. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренева; за ред. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янської. 2-ге видання перероб. і доп. Київ: Знання, 2006. 727 с.
8. Банківські операції: підручник. А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. А. М. Мороза. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2008. 608 с.
9. Банківські операції: підручник, за ред. О. В. Дзюблюка; Тернопіль: Економічна думка, 2009. 696 с.
10. Банківські операції: підручник; за ред. А. М. Мороза. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2002, 476 с.
11. Банковское дело: учебник. Под ред. О. И. Лаврушина. Москва: Финансы и статистика, 1998. 576с.

12. Береславська О. Чинники курсової нестабільності в Україні. *Вісник Національного банку України*. 2009. № 2. С. 8-14.
13. Большой экономический словарь (А. Н. Азрилиян, О. М. Азрилиян, Е. В. Калашникова и др.); под ред. А. Н. Азрилияна. 5-е изд., доп. и перераб. Москва: Институт новой экономики, 2002. 1280 с.
14. Бугай В. З. Світовий досвід подолання кризи ліквідності в банківському секторі та можливості для України. *Економічний простір*. 2010. № 33. С. 15–25.
15. Бутрин М. О. Структурна побудова вітчизняного міжбанківського кредитного ринку. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2009. № 3 (6). С. 110-113. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VUbsNbU/2009_3/VUBSNBU6_p110-p113.pdf.
16. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посібник. Київ: Знання, 2004. 324 с.
17. Васюренко О. В., Федосік І. М. Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз: монографія. Харків ПП. «Яковлева», 2006. 88 с.
18. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 463 с.
19. Вулфел Ч. Дж. Энциклопедия банковского дела и финансов. Самара: Корпорация «Федоров», 2000 1583 с.
20. Гагарин С. В., Никольский Ю. Б., Шамаев Г. А. Межбанковский кредит: дилинговые операции на рынке «коротких денег». Москва: «Принтлайн», 1995. 208 с.
21. Галиць О. С. Роль та значення рефінансування у фінансовій системі України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2006. № 8. Ч. 3. С. 86–94.
22. Гідулян А. Державна фінансово-кредит-на політика в площині розвитку банківської системи України. *Вісник Національного банку України*. 2009. № 10. С. 35-40.

23. Гребеник Н. І. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні. Стаття третя. Шляхи вдосконалення політики рефінансування Національним банком України. *Вісник Національного банку України*. 2010. № 10. С. 3-11.

24. Гребеник Н. І. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні. Стаття друга. Розвиток і оптимізація механізмів та інструментів монетарної політики. *Вісник Національного банку України*. 2010. № 2. С. 10-15.

25. Гребеник Н. І. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні. Стаття перша. Становлення монетарної політики в незалежній Україні. *Вісник Національного банку України*. 2007. № 5. С. 12-22.

26. Стельмах В. С., Єпіфанов А. О., Гребенюк Н. І., Міщенко В. І. Грошово-кредитна політика в Україні. 2-ге вид. К. т-во «Знання», КОО, 2003. 421с.

27. Гуляєва Л. П. Міжбанківські кредити в Україні: еволюція розвитку та проблеми сучасності [Текст] / Л. П. Гуляєва // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ. – 2005. – № 206. – Т. 1. – С. 207– 215.

28. Гумен І. М. Сутність та функції ринку міжбанківських кредитів [Текст] / І. М. Гумен // Фінансово-кредитний механізм регулювання економічної стабілізації: Зб. наук. пр. Інституту економіки НАН. – К.: Інститут економіки НАН України, 1998. – с.119-129.

29. Гумен І. М., Єрмолінський А. Ризики й ліміти міжбанківського кредитування. *Вісник Національного банку України*. 2002. №8. С. 16-19.

30. Гумен І. М. Складові банківських рейтингів: науково-практичний аспект. *Вісник Національного банку України*. 2000. № 1. С.57-60.

31. Гумен І. М. Становлення ринку міжбанківських кредитів в Україні. *Вісник Національного банку України*. 1999. №6. С. 58-61.

32. Гурнак О. В., Бакланова К. О. Удосконалення методики рейтингової оцінки комерційних банків. URL: http://masters.donntu.edu.ua/2003/fem/baklanova_k/library/library/bank_reiting.html.

33. Денисенко М. П. Гроші та кредит у банківській справі: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2004. 478 с.
34. Дзюблюк О. В. [Текст] / Генезис функцій центрального банку в ринкових умовах господарювання / О. В. Дзюблюк // Вісник Національного банку України. – 2002. – №7. – С. 18-23.
35. Дребот Н. П., Гречко Т. М., Сарахман О. М. Операції Національного банку України і їх облік: навчальний посібник. Київ: УБД НБУ, 2007. 391 с.
36. Еш С. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. для студентів вузів. Київ: Центр учб. літ., 2009. 527 с.
37. Жак О. П., Попов Д. С., Заруба Ю. О., Лисенко Р. С., Ерліна Т. Ю., Булавка О. М. Формування вартості кредитів в країнах з перехідною економікою і вплив на неї облікової ставки: Інформаційно-аналітичні матеріали / У ред. к.е.н. О. І. Кирєєва, к.е.н. Шаповалової. Київ: Центр Наукових досліджень НБУ, 2004. 84 с.
38. Заруцька О. П. Ринок міжбанківських кредитів та управління поточною ліквідністю комерційних банків. *Финансовые риски*. 2001. №3(27). С.43-45.
39. Казакова О. Н. Дискуссионные вопросы содержания понятий «кредит» и «межбанковский кредит». *Банковские услуги*. 2008. № 9. С.2-15.
40. Карчева Г. Особливості функціонування банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи. *Вісник Національного банку України*. 2009. №11. С. 10-16.
41. Кириленко В. Б. Міжбанківське кредитування як недепозитне джерело залучених ресурсів. С. 226-233. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/foa/2009_13/13_29.pdf.
42. Коваленко Д. І. Гроші та кредит: навч. посіб. для студентів. – Київ: Центр учб. літ., 2009. 318 с.
43. Косошов В. А. Проблеми підтримки ліквідності комерційних банків НБУ в умовах кризи. 2012. – URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2012_1/files/EC112_39.pdf.

44. Кузьмак О. М. Забезпечення стійкості банківської системи шляхом рефінансування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2010. Вип. 13. С. 287–294.
45. Кузьмак О. М. Міжбанківське кредитування: особливості та роль у банківській діяльності. *Фінанси, учет, банки: сб. науч. трудов*. Донецк. 2007. № 13. С. 72-77.
46. Кузьмін В. В., Андрейченко О. В. Банківські операції: навч. посібник для студ. екон. спец. вищих навч. закл. Київ: ННЦ «Ін-т аграрної економіки», 2006. 418 с.
47. Маслак Н. Г., Пашкурова Н. П. Використання трирівневої методики встановлення ліміту кредитування на банк-контрагент у системі управління кредитним ризиком. URL: <http://khibs.edu.ua/1%286%292009/R1/3.pdf>.
48. Михайлюк Р. В. Удосконалення організації міжбанківського кредитування в Україні. *Вісник НУВГП*. 2017. № 2 (38). С. 152–158.
49. Бодрова Н. Сек'юритизація активів як інноваційна форма рефінансування банків та проблеми її впровадження в Україні. *Наука й економіка*. 2011. №4(24). С. 7-11.
50. Вовчак, О., Осадчий І. Сучасні інструменти реструктуризації вітчизняної банківської системи. *Вісник НБУ*. 2014. №12. С. 13-17.
51. Дейсан І. Міжбанківський кредитний ринок України на сучасному етапі. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2012. №3(15). С. 176-178.
52. Ключко Л. Проблемні банки в Україні, їх рефінансування та рекапіталізація в сучасних умовах. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. №3(117). С. 217-222.
53. Тригуб О., Стретович О. Особливості ціноутворення на ринку міжбанківського кредитування в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. №5(144). С. 44-50.
54. Міщенко С. В. Проблеми забезпечення ліквідності банків на основі використання механізмів рефінансування. *Фінанси України*. 2009. № 7. С. 75–88.

55. Остапчук Я. М. Міжбанківський кредитний ринок в інфраструктурі банківської системи України: автореф. дис... канд. екон. наук 08.00.08 Я. М. Остапчук; КНЕУ. Київ: 2008. 22 с.
56. Пастернак А. Л., Блудова Т. В. Аналітичні процедури в процесі обґрунтування лімітів міжбанківського кредитування. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Збірник наукових праць. Донецьк: ДНУ. 2006. С.822-827.
57. Пастернак А. Л. Методика аналізу кредитоспроможності банків-контрагентів на ринку міжбанківського кредитування: автореф. дис... канд. екон. наук 08.00.09; КНЕУ. Київ: 2007. 22 с.
58. Про банки і банківську діяльність: закон України : прийнятий 07.12.2000 р. № 2121-III. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>.
59. Савлук М. І. Тенденції на ринку міжбанківського кредиту України в період фінансової кризи. *Фінанси, облік і аудит: зб. наук. праць / відп. ред. А. М. Мороз*. Київ: КНЕУ, 2010. Вип. 15. С. 170–179. URL: http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/274/1/15_20.pdf.
60. Семко В. М. Механізм розрахунку та встановлення лімітів на ринку міжбанківського кредитування. *Економіка и управление*. 2012. № 6. С. 137-142. URL: http://pk.napks.edu.ua/library/compilations_vak/eiu/2012/6/p_137_142.pdf.
61. Скок Є. М. Дискусійні питання щодо сутності поняття «міжбанківський кредитний ринок». *Вісник університету банківської справи України*. 2012. № 2(14). – С. 209-212. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VUbsNbU/2012_2/12_2_42.pdf.
62. Сулима М. О., Андросс С. В. Етапи розвитку вітчизняного міжбанківського кредитного ринку. *Бізнес-інформ*. 2011. № 7(2). С. 134-136.
63. Савенкова И.С. Анализ российского рынка межбанковских кредитов. *Научное сообщество студентов XXI столетия. Экономические науки*. 2017. № 5(42). С. 73-76.
64. Толстолесова Л. А. Регулирование банковской ликвидности. *Экономика и современный менеджмент: теория и практика*. 2016. № 5(37).

65. Ларионова И. В. Финансовое оздоровление коммерческих банков: современное состояние и проблемы. *Банковские услуги*. 2017. № 9. С. 2–10.

66. Ларионова И.В. О приведении банковского регулирования в соответствие со стандартами Базельского комитета по банковскому надзору (Базель III) в условиях нестабильной экономической ситуации : монография / И.В. Ларионовой. Москва : КНОРУС, 2018. 190 с.

67. Родичева В.Б. Система рефинансирования кредитных организаций банком России и ее влияние на совокупную банковскую ликвидность : диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук / В.Б. Родичева Екатеринбург : УрГЭУ, 2018. 213 с.

68. Гамбаров Г.М. Анализ структуры трансмиссии ликвидности на рынке межбанковских кредитов. *Деньги и Кредит*. 2017. №6. С. 34-37.

69. Кулик С.Д. Обзор российского межбанковского кредитного рынка: проблемы и перспективы. Молодежный научный форум: Общественные и экономические науки. 2017. № 11(40). С. 23-26.

70. Мусина Р.Р. Проблемы поддержания финансовой устойчивости банковской системы России. *Фундаментальные исследования*. 2017. С. 91-98.